

NUMMER 54: ZOMER 2000



ROND DE GRENSTEEN

EEN UITGAVE VAN DE STICHTING
HEEMKUNDEKRING DE GRENSTEEN
MOOK - MIDDELAAR - MOLENHOEK



Foto omslag: In maart 1916 werd deze foto gemaakt vóór het huis van de familie Janssen Groesbeek aan de Stationsstraat in Molenhoek, op de hoek van de Middelenweg. De afgebeelde personen zijn familie van Jan Janssen Groesbeek die met zijn vrouw Betty even verder aan de Stationsstraat zijn thuishave heeft.

Op de foto staan tante Mina, de hond Filax, oom Piet, opa Jan en oma Maria, het paard, en oom Gerard. De tantes Anna, Dora, Marie en Dina Janssen Groesbeek ontbreken hier, evenals vader Thei die in 1916 het vaderland diende in Willemstad. Aan deze familie wordt in dit nummer uitvoerig aandacht besteed.

Zorgen van de „Fabriek der kerk" van Mook

"Fabriek der kerk" is een oude benaming voor het bezit en de inkomsten van een kerk en het bestuur dat daarbij hoorde. Dit bestuur werd gevormd door een apostolisch administrateur die controle uitoefende en toezicht hield, een kerkeraad en een penningmeester, "ontvanger" genoemd, die de financiële zaken behartigde, maar niets mocht doen zonder de toestemming van het bevoegd kerkelijk gezag dat de bepalingen en regels vaststelde. Burgemeester en schepenen waren verplicht de vergaderingen van de kerkfabriek bij te wonen.

In het dienstjaar 1859-1860 bestond de Mookse kerkeraad uit de heren: Th. de Best, D. Derks, P. J. Geurts, G. W. Goossens en J. Roelofs. Onderwijzer P. J. Becker was de penningmeester. Van zijn hand ligt in het gemeentearchief van Mook en Middelaar een rekening van de "Fabriek der kerk" over 1873-1874. Deze rekening toont ons enkele bladzijden uit het 'huishoudboekje' van de katholieke kerk van Mook. Behalve de gewone zorg en verantwoordelijkheid voor de inkomsten en uitgaven had het kerkbestuur echter ook wel eens te maken met gebeurtenissen van geheel andere aard.

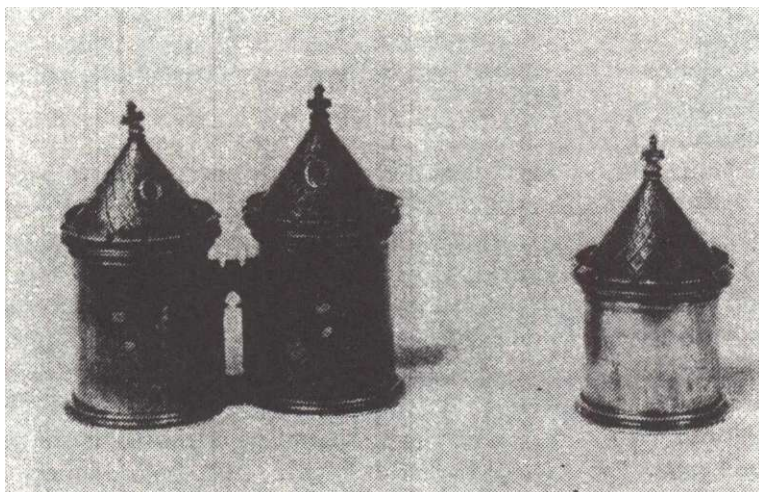
Dieven in de kerk!

In het jaar 1856 bijvoorbeeld werd de R. K. kerk in Mook "met groote stoutheid" bestolen! Het gebeurde bij helder maanlicht in de nacht van 12 op 13 september. De dieven hadden het zich gemakkelijk gemaakt om binnen te komen. Bij het in aanbouw zijnde huis van majoor Hemmes 'leenden' zij een ladder van elf sporten en een stuk touw. Aan de noordzijde waren ze door een der glasramen naar binnen geklommen en ze hadden zich via het touw naar beneden laten glijden.

Achter het altaar hadden ze het slot van het tabernakel opengebroken en er twee zilveren cibories uit geroofd. De H. Hosties daarin hadden ze in een witte doek op het altaar neergelegd. De gouden en zilveren sieraden aan de beelden waren niet gestolen. Misschien waren de inbrekers tijdens hun werk gestoord, of wie weet achtten ze het veiliger voor hun gemoedsrust om tenminste de heiligen met rust te laten. Van de offerblokken was er één opengebroken en de politie vond naderhand hun gereedschap: een zware ijzeren nijptang en dito "ploeghamer".

De kerkeraad zond van deze brutale inbraak dadelijk bericht aan de commissaris van politie te Nijmegen, de heren officieren van justitie te Roermond, de kantonrechter en de wachtmeester der marechaussee te Gennep. Een nauwkeurig onderzoek tot opsporing werd aanbevolen.

Het bericht vermeldt niet of de daders gepakt werden. Waarschijnlijk niet, want er werden twee nieuwe cibories geschonken. In de tentoonstellingscatalogus "Oudheid en Kunst, parochiekerk St. Antonius abt Mook" (1983) zien we bij nummer 28 staan: "... In de zilveren ciborie staat geschreven: *"Twee ciboriën gestolen zijnde, gaven dit ten geschenke G. W. Goossens Burgemeester en zijne huisvrouw M. O. Leygraaf in 1856."*



Sint Antonius Abt, houten beeld van Walter Pompe, met hier-naast drie zilveren busjes voor de laatste sacramenten.

Over offerbussen, deurwachters en andere zaken.

De inbraak en diefstal in 1856 zullen een behoorlijke verliespost voor de kerkeraad zijn geweest. In de rekening van ontvanger Becker over 1873-1874 zien we dat de uitgaven veel omvangrijker waren dan de inkomsten. Extra inkomsten uit de verkoop van oude spullen, zoals een oud Mariabeeld (in 1844), een koperen monstrans (in 1857), of oude lantaarns (in 1874), of uit opdrachten voor het plaatsen van een gedenkteken op het kerkhof of reserveren van een begraafplaats, waren vanzelfsprekend welkom. De gebruikelijke ontvangsten van de kerk kwamen uit de opbrengst van: renten en pachten, banken- en stoelengeld, collecten en offerbussen en uit de rechten der kerkfabriek in de begrafenissen en andere kerkdiensten. Soms kon de kerkeraad bomen verkopen, of hakhout langs de Maas van een stuk grond dat de kerk in eigendom had, of ook wel eens stro van de pastorie (in 1843).

Uitgaven werden besteed aan diverse zaken: "altaarsbrood", wijn voor twee missen daags, wierook, was en kaarsen, olie zowel voor de brandende lamp als tot ander gebruik, onderhoud van het "kerkgewaad" (= priesterlijke ambtskleding), kosten voor kerkelijke meubelen en dagelijkse noodzakelijkheden, voor het bleken van het "lijnwaad" (^linnengoed) en voor het schoonmaken van de kerk. Verder was er geld nodig voor de gewone reparatiewerkzaamheden aan de kerk, het honorarium van de prediker en de vele traktementen: van de vicarissen, de klerk, de sacristie-opziener, zangers, organist, orgelmaker en orgeltrapper, van de kruisdrager en de koorzangers, de klokkenluiders, kerkdienaars en deurwachters. Dan waren er de uitgaven aan de "voldoening der jaargetijden" (=diensten van het R. K. kerkelijke jaar) en gefundeerde missen, aan belastingen, aan "gaarloon" (^vergoeding) van vijf procent ten behoeve van de ontvanger en afdracht van één procent voor het bisdom.

Daar kwamen nog administratieve kosten bij: aan papier, pennen, inkt en registers voor de kerkfabriek, correspondentiekosten en brievenporten, alsook aan renten door de fabriek verschuldigd, het register der akten betreffende de pastorie, huur van de pastorie, het kantoor der burgerlijke zaken en der comptabiliteit in het bisschoppelijk huis gevestigd. Bovendien waren er de onvoorziene uitgaven aan geautoriseerde processen, aan de kerkvisitatie, het transport van de Heilige Olie, de brandverzekering en de vergoeding van personele belasting der pastorie. Aan reparatie- en onderhoudswerkzaamheden aan het leien dak van het kerkgebouw en de toren waren ieder jaar wel extra kosten verbonden, bij elkaar telkens ongeveer honderdvijftig gulden.

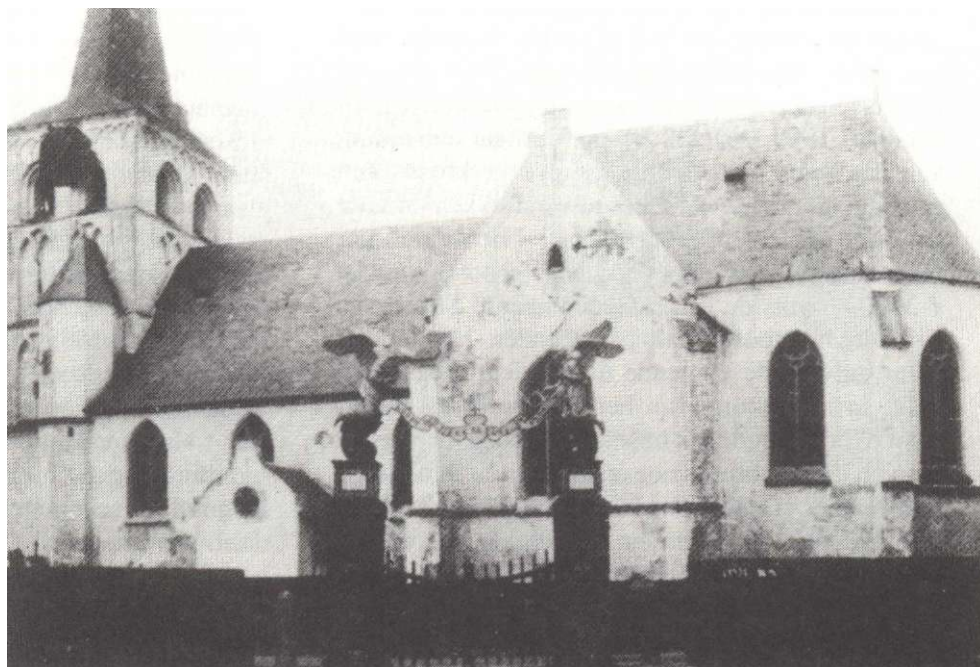
De stenen muur die in 1859-1860 langs de tuin van de pastorie werd gebouwd kwam op tweehonderd gulden en aan de verbetering van het orgel was de kerkeraad in 1863 honderd gulden extra kwijt. Hoewel het in die jaren een heel bedrag was waren reparaties en onderhoud aan de kerk in vergelijking met de restauratie en uitbreiding waarmee de kerkeraad in 1906-1910 te maken kreeg relatief kleine posten.

Grootscheepse verbouwing van de R. K. kerk in Mook, 1906-1910.

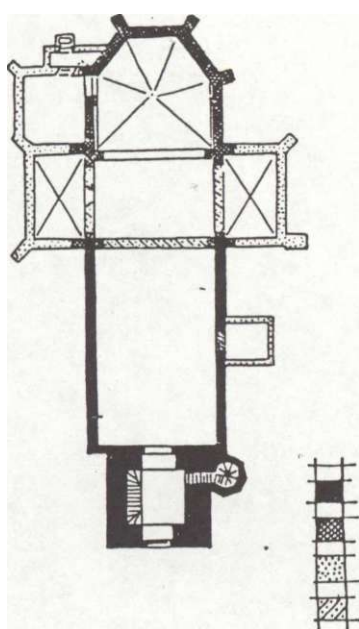
Voor zo'n grootscheeps karwei waren de middelen ontoereikend. De eerste zorg was dan ook het benodigde geld bijeen te brengen. Brieven gingen over en weer naar het gemeente- en provinciaal bestuur en naar de bisschop van Roermond, monseigneur J. H. Drehmanns. Op 12 april 1906 stelde het Mookse kerkbestuur aan de bisschop een vijftal mogelijkheden voor om de giften voor de kerkbouw zo spoedig mogelijk rentegevend te maken en solide te beleggen. De volgende dag al ontving men een antwoord. Het eerste of tweede voorstel zou voorlopig het beste zijn: het geld kon zolang op een rekening in het "Grootboek der Nationale Schuld" gezet worden, of op de Rijkspostspaarbank. In het tweede geval met een verklaring dat de gelden "ten behoeve van de kerk strekken."

Met zijn aanvraag voor een bouwvergunning zette pastoor H. Bartels de volgende stap. In de raadsvergadering van 10 oktober 1907 besprak de gemeenteraad zijn verzoek om een stukje of hoekje gemeentegrond tegenover de kapelanie gratis af te staan tot het bouwen van een noodkerk. Het gebouw zou men kunnen gebruiken voor een patroonaal en er konden ook vergaderingen van de boerenbond, oefeningen van de fanfare en kooruitvoeringen in gehouden worden. De burgemeester steunde het plan enthousiast, omdat dan die vergaderingen, enzovoort, niet meer in de Openbare Lagere school gehouden hoefden te worden. Verscheidene raadsleden dachten er echter anders over en de raad besloot deze zaak nog een tijdje aan te houden.

Op 2 november 1907 was er voldoende geld binnengekomen om bij de gemeente een aanvraag in te dienen tot "oprichten van een gebouw, op perceel kadastraal bekend in sectie A onder No. 480, gelegen in het dorp." Pastoor Bartels schreef opnieuw een briefje dat met een aantal bouwtekeningen naar het gemeentebestuur gezonden werd. In de bijgevoegde beschrijving van Jozef van Nieuwenhoven lezen we dat de "bouw zal opgetrokken worden uit roode harden baksteen", met specie van een kalken-zandmengsel. Drie deuren zouden er komen en

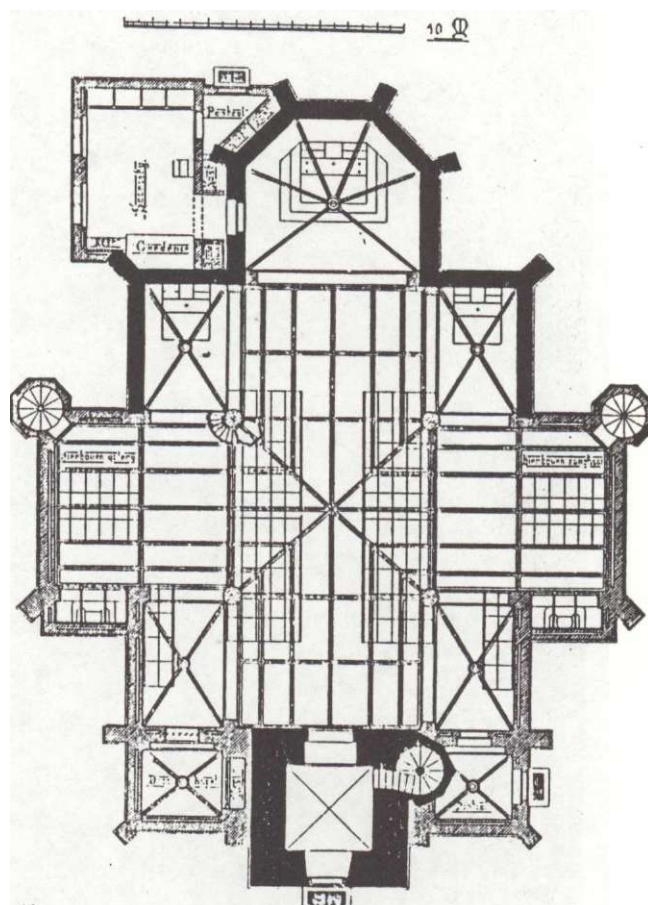


In de negentiende eeuw werd het kerkje wit geschilderd. Deze foto is gemaakt vóórdat met de verbouwing in 1910 begonnen werd. Het eerste kerkje dateert uit de dertiende eeuw en bestond uit een eenbeukig schip, ongeveer zo breed als de huidige toren. In de loop van de veertiende eeuw werd het nu nog bestaande priesterkoor aangebouwd. (Mook en Middelaar in Oude Ansichten).



Oorspronkelijke plattegrond vóór de afbraak.

veertien ramen van 2.40m x 1.50m en: "het dak zal zijn een pannendak met twee schoorsteen...." In de raadsvergadering van 6 november kwamen burgemeester Cooijmans en zijn wethouders tot het besluit de bouwvergunning aan de kerkeraad te verlenen, "overwegend dat het bouwwerk blijkens het daarvan overgelegde bouwplan en de ter zake verstrekte toelichting, zal kunnen voldoen aan de voorschriften der bouwverordening."



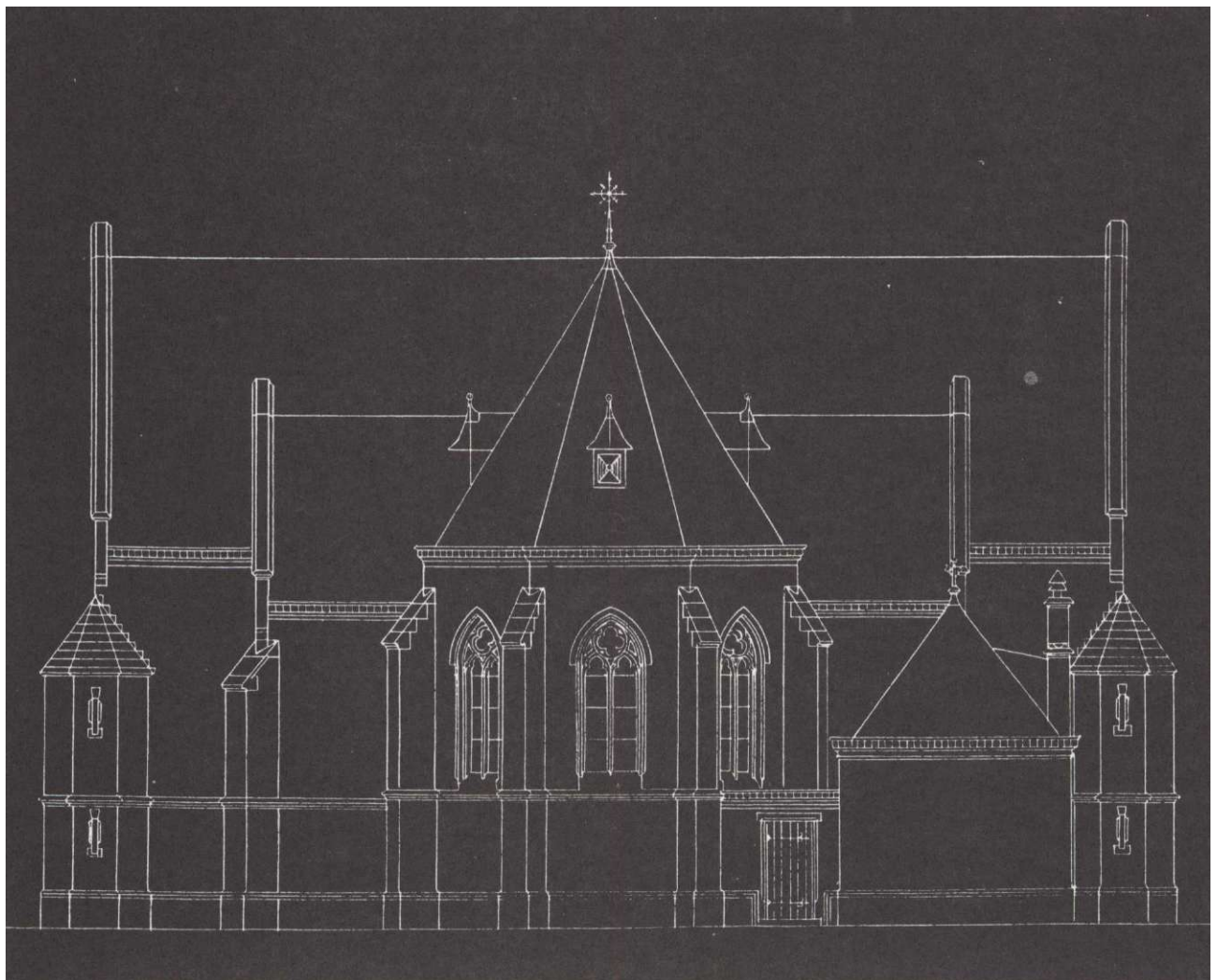
Plan tot herstel en vergroting van de kerk.

De financiering was echter nog niet helemaal rond, gezien het verzoek om een geldelijke bijdrage twee jaar later, ingediend door de voorzitter van de Mookse kerkeraad. In de raadsvergadering van 18 augustus 1909 besloten B. en W. naar aanleiding van dat adres om voor de nieuwe kerkbouw een subsidie uit de gemeentekas te verstrekken en voor dat doel een inschrijving op het "Grootboek der Nationale Schuld" te verkopen, groot nominaal f 3300,-, mits de heren Gedeputeerde Staten van Limburg hun toestemming verleenden. Het kerkbestuur ontving de volgende dag bericht van dit besluit. In afwachting van het antwoord uit Maastricht overhandigde het bestuur aan de gemeente het plan en de begroting voor restauratie en uitbreiding van de kerk. Deze was geraamd op f 26767,65. Op 28 augustus 1909 stemden de vergaderde raadsleden in met het voorstel een subsidie van f 3300,- te verlenen: "...overwegend, dat wegens de bouwvalligheid en de niet voldoende grootte der oude kerk, de noodzakelijkheid van de bouw wordt beslist en de fondsen der kerk gering zijn."

Subsidie, ook voor Middelaar.

Het jaar 1909 was een duur jaar voor de gemeente, want niet alleen in Mook, ook voor de kerk in Middelaar werd subsidie aangevraagd in verband met restauratieplannen. De burgemeester en wethouders kenden op 7 september 1909 aan de Middelaarse kerkeraad een bedrag van f 1600,- toe, te betalen in zes termijnen van f 250,- per jaar. Enkele jaren eerder hadden ze al bijgedragen aan reparatie van de oude kerkklokken in Middelaar, (uit de jaren 1461 en 1583).

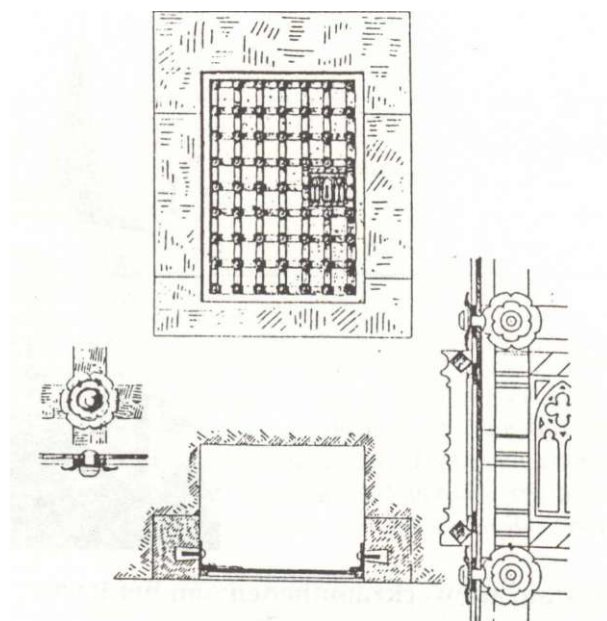
De tijd verstreek en het was inmiddels 1910. Bouwdeskundige A. van Bergen uit Gennep diende op 14 april een rapport in aangaande de plannen der verbouwing en uitbreiding van de kerk te Mook. Muren en schoorstenen zouden worden opgetrokken van gebakken steen, de daken gedekt met leien. De balken aangegeven voor de vloer in kerk en sacristie moesten sterk genoeg zijn, maar zouden ten overvloede met draagmuurtjes worden ondersteund. Op 21 april kreeg het R. K. kerkbestuur van Mook -na verzoek- een formulier toegezonden.



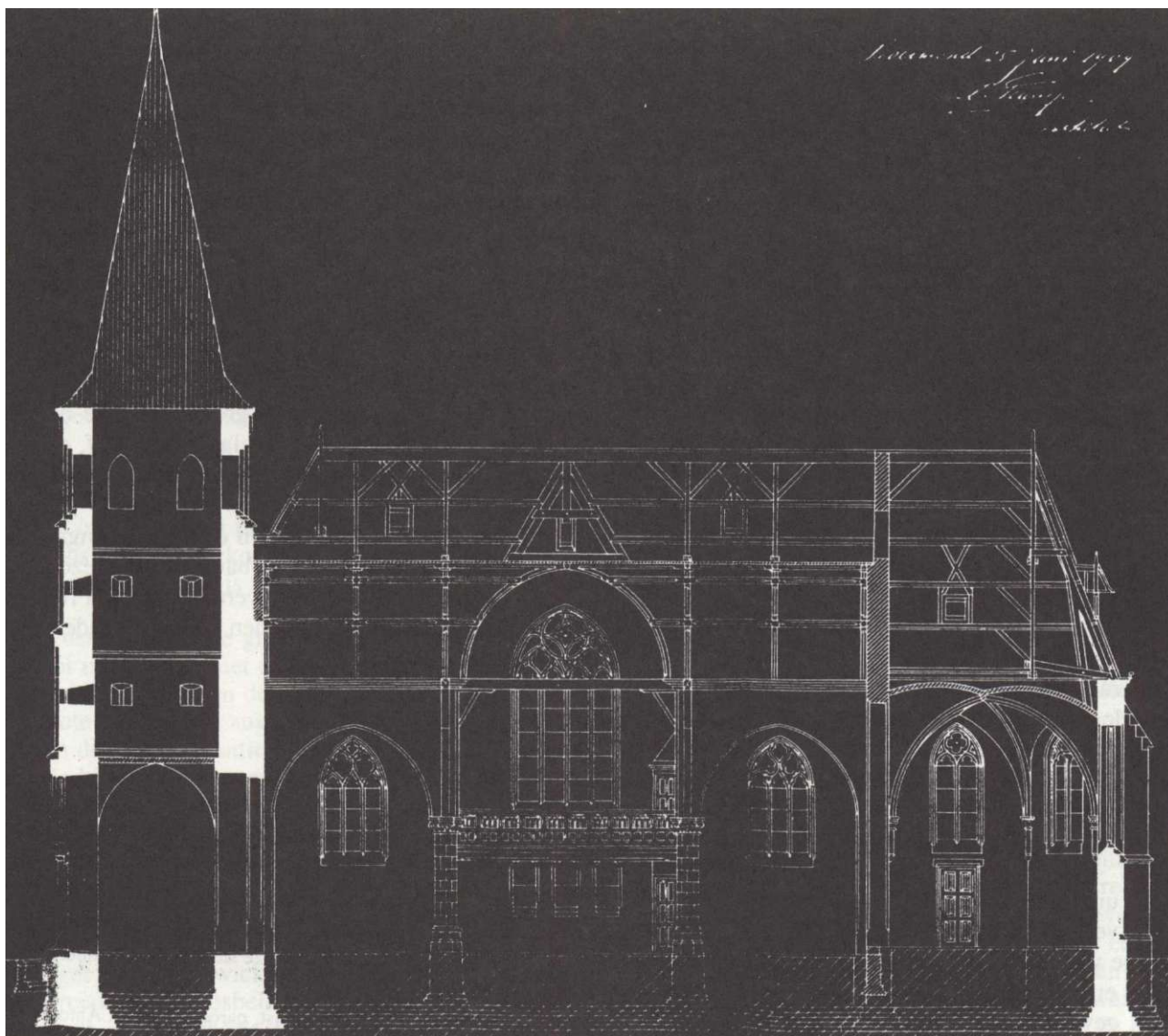
Bouwplannen uit 1909: het priesterkoor met de sacristie en de zijbeuken.

den betreffende: "Vergunning tot het oprichten of vernieuwen van een gebouw." Het papier werd ondertekend door burgemeester Cooijmans en wethouder H. P. Thissen. Er mocht een nieuwe kerk gebouwd worden, "op het terrein, kadastraal bekend gemeente Mook, sectie A, No. 468 en 1609." Het werk kon beginnen.

Op 11 juni 1910 diende de kerkeraad nogmaals een verzoekschrift in bij de Provinciale Staten, deze keer met vier bijlagen en een rol tekeningen. Uit Maastricht kwam er in november bericht terug ondertekend door Ruys de Beerenbrouck en griffier J. G. Croute. Men had besloten een subsidie toe te kennen van f 950,-. Deze zou betaald worden "als het werk voltooid is en verzekerd tegen brandschade", onder voorbehoud dat tegen die tijd het geld beschikbaar zou zijn. Het kerkbestuur van Mook kon wel alvast de f 3,25 aan zegel- en legeskosten betalen. Een afschrift van deze brief werd verzonden aan het gemeentebestuur en aan de hoofdingenieur van de Provinciale Waterstaat van Limburg.

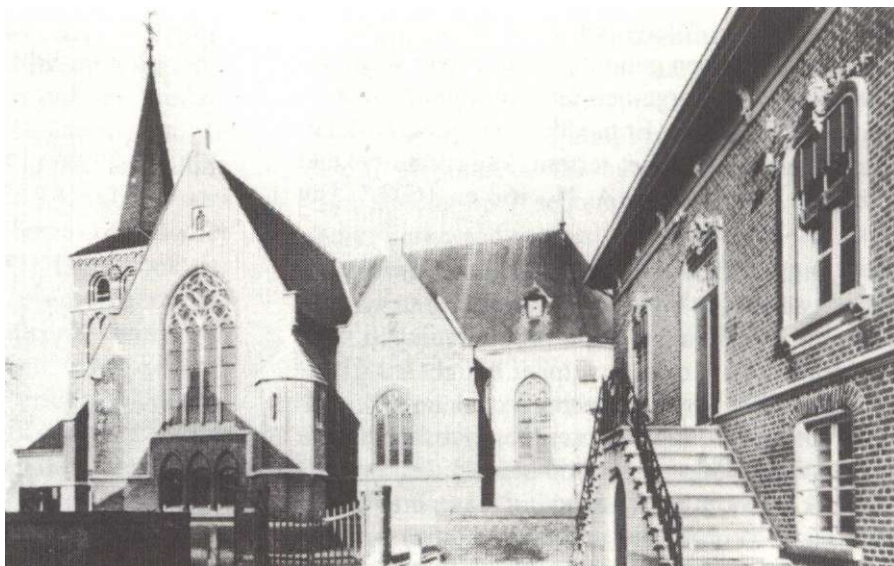


Tekening voor het tabernakel in de muur van het priesterkoor.



Werktekening van architect Franssen uit Roermond, met doorsnee van de aanbouw en kapconstructie.

De kerk na de verbouwing, gezien vanuit de Kerkstraat. Rechts staat het gemeentehuis dat in 1867 gebouwd werd.



Restauratiewerkzaamheden aan het kerkgebouw.

De bouwwerkzaamheden werden uitgevoerd onder leiding van architect C. Franssen. In de "Staat van meerder werk en leverantie aan de R.K. kerk te Mook" zijn de details te lezen. De oude traptoren (15e eeuw) kreeg een pleisterlaag, de trappen werden gecementeerd en de deur van de ingang verbeterd, afgehangen met nieuwe scharnieren en geverfd. De torenspits werd vernieuwd en voorzien van twee andere cijferplaten, om de klok kwam een nieuwe kast. De galmborden werden verstevigd met hoekijzers, gaasdraad en planken. Het dak van de kerk werd met asfaltpapier op afdakladders waterdicht gemaakt en met nieuwe leien bedekt. De muren van het oude dwarsschip (15e eeuw) kregen een opknapbeurt en de gevel werd opnieuw gemetseld, de graden der gewelven werden met hout zwaarder gemaakt en in het priesterkoor kwam onder meer een keramiek vloer. Men plaatste een nieuwe tabernakeldeur (per spoor gebracht) en voor de doopkapel kwam een ijzeren hek. Kaarsenbanken werden gemaakt en geverfd en op de kleine altaren gezet. Op de balustrade van de zangkoor galerij moesten de ankers worden vernieuwd en met vier man was men een paar dagen bezig de kerkmeubels te verplaatsen en te "sieren".

H. Hendriks hielp daarbij en werkte tevens eenendertig uren aan de vloeren onder de stoelen. De kast in de sacristie werd bijna een meter breder gemaakt, de ophanging van de Godslamp verstevigd met staaldraad en een nieuwe katrol. Een metseelaar -wiens naam er niet bij staat- werkte ruim vijf uren aan de gedenkstenen. Beeldhouwer Thisen verzorgde het beeldhouwwerk in de kerk, Jac. Spee vervaardigde de ornamenten aan zes sluitstenen en samen met H. Severin rosetten aan het houten gewei/ Van de Venne uit Mook zette de glasdakramen en Meijers uit Roermond nam het ijzerwerk voor zijn rekening. Alles werd goed in de verf gezet en waar nodig met vernissen afgelakt.

Bij de ingang van het kerkhof dat rondom de kerk lag plaatsten werklieden een nieuwe poort en de vier stenen pilaren werden opnieuw gevoegd. Tussen de graven werd een nieuwe grintlaag aangebracht en het hekwerk buitenom moest worden gerepareerd met gaasdraad en een aantal nieuwe ijzeren palen, stevig in beton verankerd.

Het spreekt vanzelf dat er veel materialen nodig waren voor deze grootscheepse restauratie en uitbreiding. Sommige daarvan werden per spoor vervoerd, zoals bijvoorbeeld de tabernakeldeur, andere per schip (de zandsteen, hardsteen en zeepsteen), of met vrachtwagens. De "Staat van meerder werk..." toont rekeningen van: het lood en de leien, zinken stroken, gaas- en staaldraad, asfaltpapier, vuren- en eikenhout, grote en kleine balken, planken, grof en fijn ijzer, glasramen, verf, cement en beton, krammen, schroeven, spijkers en scharnieren, grint en hekwerken.

Eind september 1910 waren de verbouwingswerkzaamheden voltooid. In verband met het bezoek dat de bisschop brengen zou werd het kerkhof rondom de kerk verfraaid met dennen, kiezel en andere versiering.

Bronnen en literatuur:

- Gemeentearchief Mook en Middelaar, invent.nrs.: 14, 1359, 2400, 2409, 2693, 2694.
- Gemeentearchief Venray, Archieven van de Parochie van de Heilige Antonius Abt te Mook, 1616-1939, invent.nr.220.
- J.H.A. Mialaret, De Nederlandsche monumenten van geschiedenis en kunst, deel V, 2e stuk: Noord-Limburg ('s-Gravenhage, 1937).
- J. Bogels, Oudheid en Kunst, parochiekerk St.Antonius abt Mook, tentoonstellingscatalogus, (1983).
- F.G.M.M. van Kuppeveld, Mook en Middelaar in oude ansichten (Zaltbommel, 1974).

„De wasbèrretied"

In de jaren dertig gingen hele gezinnen uit Groesbeek en van de Biesselt bosbessen (wasbèrre) plukken. Uit Mook in veel mindere mate. Het was in de crisisjaren, een tijd van grote armoede en werkloosheid. De vrij schamele opbrengsten van de bosbessenpluk kwamen echter goed van pas, vooral in de grote gezinnen.

Een goede plukker of plukster kon als er veel bessen stonden in een uur een pond plukken, want ó wat waren die besjes klein en wat ging de rug na vele uren pijn doen! Als ik mij goed herinner fluctueerde de prijs tussen vijf en vijftien cent per pond, blijkbaar afhankelijk van het aanbod.

Tijdens het plukken kon je bijna niet voorkomen dat er bladeren meegeplukt werden. Die bladeren moesten er dan nog „uitgewaaid" worden. De een schudde de bessen langzaam op schouderhoogte uit op een deken terwijl een ander flink met een jas zwaaide en zodoende probeerde om zoveel wind te maken, zodat de bladeren naast de deken terecht kwamen. Deze simpele manier werkte redelijk goed.

Als er teveel blad (moê..s) in zat kon je de bessen niet inleveren bij Dos Piepenbroek die als zogenaamde „ontvanger" was aangesteld, hetgeen ook afwegen en betalen inhield.

Een oom van mij (Linderdöme) uit Groesbeek kon plukken zonder dat er bladeren tussen zaten. Hij ging ook regelmatig plukken in het „Pruischwald" (Reichswald) en verkocht ze dan net over de Duitse grens waar de prijs iets gunstiger was.

In Groesbeek was de grote vakantie van de lagere school in verband met de bosbessenpluk verschoven naar eind juni en de maand juli. In Mook was de grote vakantie in augustus. Voor de bosbespluk kwam de grote vakantie dus te laat in Mook. Omdat de bijverdiensten voor de gezinnen zo belangrijk waren werd toch ieder jaar enige weken verlof gegeven voor de schoolkinderen van de Biesselt. Al was het natuurlijk wel kinderarbeid...

De meeste bosbessenstruikjes (leütjes) en bosbessen waren te vinden „ien van Paps zien wald", vroeger jhr Van Lawick van Pabst, echter in die jaren reeds Staatsbosbeheer, de bossen tussen de Biesselt en Groesbeek. Om te mogen plukken in het Staatsbos moest je wel een „wasbèrrebriefke" hebben, kosten een kwartje. Boswachter Schoonenberg controleerde regelmatig.

In de bossen van Antonie Vroeg, vooral in de buurt van „Vroeg zien villa" waren ook regelmatig veel bosbessen te vinden. Echter dat was verboden gebied. We hebben vaak geplukt tot bij de prachtige tuinen, maar we hebben nooit problemen gehad. Blijkbaar werd het plukken gedoogd en het waren meestal alleen de gezinnen van de Biesselt.

De mooie vruchtbare tuinen waren in het begin van deze eeuw aangelegd door Jan Jacob Luden, die ook het prachtige jachtslot liet bouwen. Hoe konden die tuinen zo vruchtbaar zijn op de schrale zandgrond op de Mookerheide? Volgens het boek „Jan J. Luden en Heumen" (door Adri Altink) had Luden veel bezittingen in Heumen o.a. het Heumens bos en uiterwaarden aan de Maas. Hij liet iedereen in Heumen die een paard en wagen beschikbaar had zijn uiterwaarden afgraven om de vruchtbare grond naar de Mookerheide te vervoeren. Men werd er zeer goed voor betaald!

Zoals gezegd de bijverdiensten waren voor de arme gezinnen een welkome geldelijke aanvulling op het karige inkomen van het huishouden. Ondanks de armoede was er altijd de humor! Ik herinner mij het volgende voorval:

Gerrit Piepenbroek had jaren moeten wachten voordat hij een nêj pak (kostuum) kreeg, hij was de zesde van de jongens in het grote gezin. Na de wasbèrretied was vrouw Piepenbroek eindelijk zewiet dè Gerrit an de burt was vur en nêj pak. Ik zie um nog lope ze trots as enne pauw! (casgenoade zolle ze ien Grusbèk zegge). Toen zei iemand: „God Gerrit wa hedde toch èn moi pak on kèl" (ik dacht visgraatmotief). „Jao", zei Gerri „en dè is èvvel m'n bes..t nog nie"....!

Gerrit is al vele jaren geleden geëmigreerd en woont thans in Phoenix, Arizona USA. Alle Piepenbrocks hadden vroeger gevoel voor humor maar volgens mij spande Gerrit wel de kroon. Een andere uitdrukking van hem: „ik doch..t bėj mien eige stikt de moord vent...mar hij zei nie veul mer".

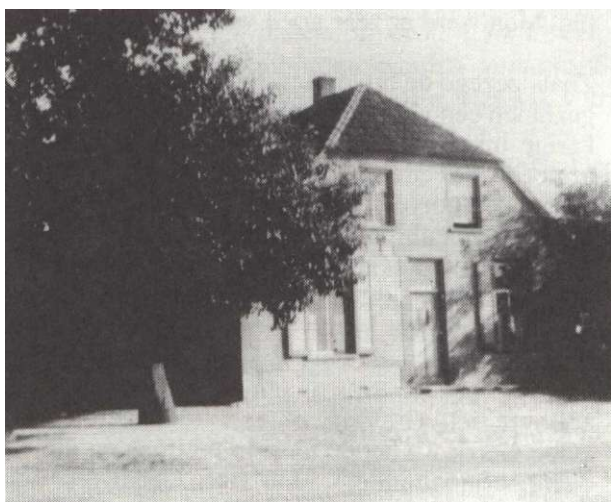
Tijdens onze autotocht in 1981 in Californië, Nevada en Arizona (Grand Canyon!) waren we „dicht" bij Phoenix. We hebben toen nog even gedacht dat het leuk zou zijn om Gerrit nog eens te ontmoeten. Echter we hadden geen adres en daarnaast een overvol programma van bezienswaardigheden in het prachtige westelijk deel van de U.S., w.o. het Sequoia National park en het Yosemite Park. Van zo'n fantastische reis hadden we ien dèn wasbèrretied nooit durven dromen....

Verhalen van een ver verleden

De boer, de bouwer en de kastelein: ze móeten er voor ons welzijn zijn!

Thei Janssen Groesbeek en Door

Het landelijk woonhuis ligt daar nu ingeklemd tussen nieuwkomers uit de laatste vijftig jaren, als herinnering aan vervlogen tijden toen ouders en voorouders van Jan Janssen Groesbeek nog een schrale boterham verdienden door hard te werken op de keuterboerderij en 's avonds enkele glazen bier te verkopen aan anderen die dat ook weer verdiend hadden. Toen woonde de familie nog aan de andere kant van de Stationsstraat, helemaal vooraan op de hoek van de Middelweg, met als adres A 200. Met enig heimwee spreekt Jan over dat eenvoudig café-boerderijtje dat in 1906 gebouwd was door aannemer Huibers uit Heumen, de oorlogsjaren had overleefd en in de jaren zestig afgebroken. Dit oude pand was immers een van de eerste geweest aan de Stationsstraat.



Café-boerderij in 1947 aan de Stationsstraat, hoek Middelweg in Molenhoek.

Het klooster stond toen nog in de kinderschoenen. Het aan ouderen bekende 'sigarenkistje' werd bemand door de eerste echte paters Passionisten, in een bijna onbewoonde wereld, een soort niemandsland. Zij hadden maar wat graag even in het cafeeetje willen binnenstappen om te mogen nippen aan een echte gebeide oude jenever en tevens de sfeer op te mogen snuiven van een van alcohol- en sigarendampen zwangere gelagkamer vol gemoeidelijke boeren en arbeiders uit de directe omgeving. Jammer voor de paters: ze moesten de aardse geneugten aan zich laten voorbijgaan en genoeg nemen met hun eigen geestelijke rijkdommen.

Vader Thei Janssen Groesbeek (van 1891) had meerdere malen verteld dat het oude pand opgetrokken was uit zelfgemaakte kalkzandstenen. Kalk, cement en zand waren de benodigde ingrediënten hiervoor, en als je alles zelf doet wordt het leven een stuk goedkoper. Het feit dat de poreuze stenen veel vocht opnamen werd ondervangen door een degelijke pleisterlaag die tevens het voegen overbodig maakte. Daar konden de mooie maar te dure bakstenen niet tegenop.



Opa en oma in de boomgaard, 1928.

Opa en Oma Janssen Groesbeek-Cillessen hadden omstreeks 1905 het perceel grond gekocht van molenaar Cleve, die ook eigenaar was van de Heumense molen. Eerder hadden zij een boerderijtje met café gehad aan de Rijksweg in Heumen, ongeveer tegenover het restaurant 'De Eerste Aanleg', nu 'Appels en Peren' genaamd. Op die plek zijn hun kinderen geboren: vijf dochters en drie zonen.

Eén van die kinderen was vader Theo, Thei voor die hem beter kenden, geboren op 27 september 1891 tijdens de Heumense kermis. Opa had om de kermisvreugde te verhogen een danstent geplaatst, pal naast de kraamkamer. Thei kwam toch een beetje vroeger ter wereld dan de gebruikelijke negen maanden. Opa wilde de dansmuziek desnoods enkele dagen stopzetten om de rust van moeder niet te verstoren, maar moeder dacht daar anders over: 'zaken gaan vóór het meisje'. De kermis ging dus onverstoord verder, en de kleine Thei ook.

Het Detachement 'Half Om' in Moerdijk tijdens een open dag in 1916, met familie en vrienden. Thei Janssen Groesbeek zien we als derde van links in de achterste rij, klaar om nog eens een glaasje te vullen.



Thei groeide op en hielp als jongen volop mee op de keuterij, maar een volwaardig bestaan kon hij hiervan niet verwachten. Met vijf zussen en twee broers werd de spoeling dun. Na de lagere school te hebben afgemaakt vond hij vast werk als boerenknecht op het landgoed Bergzicht bij Van den Broek, en daarna op de Vlasfabriek van Thijssen, nu Verzinkerij. In 1912 werd hij opgeroepen voor zijn militaire dienstplicht, en in de tussentijdse vrije tijd hielp hij thuis op de boerderij met het binnenhalen van de oogst. Toen in 1914 de Eerste Wereldoorlog uitbrak zou hij vier jaren achtereen 's Konings wapenrok mogen dragen. Hij werd belast

met de beveiliging van de Moerdijkbrug. Na allerlei omzwervingen keerde Thei toch weer naar zijn geboortegrond terug, ouder en wijzer geworden. Pas in 1920, hij was toen al 29, kruiste zijn toekomstige liefde Theodora Derks zijn pad. Door was, evenals Oma, afkomstig van Groesbeek, om precies te zijn: geboren op de Grafwegen op 17 januari 1895. Door was toevallig in Mook terechtgekomen doordat haar broer Peter daar aan de Maasdijk een timmerbedrijf had. Diens vrouw was al na een jaar huwelijk overleden, zoals zo vaak 'in het kraambed'. Peter had dus dringend hulp nodig in het huishouden en Door stelde zich beschikbaar.



Nogmaals de oude boerderij met café aan de Stationsstraat, hoek Middelweg.



Vóór het café poseren Moeder Door en Vader Thei met hun kinderen Mies, Stien en Jan (1932).



Opa Jan aan het werk, met rechts vader Thei. Op het paard mocht nichtje Mies Regoien even plaatsnemen. Haar moeder heette Anna Janssen Groesbeek. De witte streep halverwege is de Stationsstraat anno 1920, waar nu de huizen met nummers 20 tot en met 28 staan.



Thei Janssen Groesbeek, de kantonnier.

Op een goede dag, een héél goede dag zelfs, ontmoetten Thei en Door elkaar, ergens in het Korendal tussen Mook en Molenhoek. Het was liefde op het eerste gezicht en, mede gezien beider leeftijd, werden serieuze plannen gemaakt. Een vaste baan was wel één van de voorwaarden waaronder Door verder wilde praten met deze veelbelovende jongeman.

Thei vond zo'n baan. Op 1 juli 1923 kreeg hij een aanstelling als 'Kantonnier op den weg' op een jaarwedde van 312 harde guldens. Zijn werk omvatte het onderhouden van de grindwegen zoals de Stationsstraat, de Heumensebaan en de Lindenlaan die toen nog Parallelweg genoemd werd. De kuilen in de wegen werden met leem en grind gedicht. Ook het snoeien van struiken en bomen behoorde tot zijn taak, en het sneeuwruimen en zandstrooien bij gladde wegen.

Om de gerepareerde wegen beter te beschermen tegen het vormen van karsporen werden vanuit de berm lange palen op het wegdek gelegd, met een tussenafstand van vijftien meter loodrecht op de rijrichting, zodat het verkeer er zich zigzaggend doorheen moest wringen. Van gemeentewege werd deze dwangmatige methode snel gestaakt, ook al omdat het effect te verwaarlozen bleek.

In 1925 konden de trouwlustige Thei en Door het café annex boerderij met het huisnummer A 200 en de landerijen overnemen van Opa en Oma, die op hun beurt een huisje 'voor de ouwe dag' bouwden naast de oude bedoening. Dat huis wordt nu nog bewoond door de familie Wijnhoven. De realisering van deze oplossing was mogelijk geworden doordat Door van haar drie ooms op De Plak in Groesbeek geld had kunnen lenen.

Op 30 april 1925 werd het huwelijk voltrokken en de eerste nacht van het echtpaar doorgebracht in hun nieuwe home op A 200. Thei moest meer aandacht gaan besteden aan zijn café en boerenbedoening zodat er minder tijd overbleef voor zijn baan als kantonnier. Op zijn verzoek kreeg hij een aanstelling voor halve dagen.

In vijfjaren hadden Thei en Door elkaar voldoende leren kennen om zich volledig aan elkaar te kunnen overgeven. Het werd een harmonieus huwelijk met als gevolg drie gezonde kinderen: de dochters Mies (1926) en Stien (1927) en zoon Jan (1929).

Er was een nieuwe industrie van start gegaan. De vlasfabriek van Thijssen ging geleidelijk aan plaats inruimen voor andere producten. Er werden duigen vervaardigd, eikenhouten tapse en gebolde onderdelen voor bier- of wijnvaten. Deze duigen werden in een later procédé met ijzeren hoepels naast elkaar klemgezet en samengebundeld. In de volksmond werd deze fabriek al heel gauw 'tönnekes-keet' genoemd.



Midzomer rond 1950 aan de Middelweg. Vader Thei is de oogst aan het binnenhalen.

Niet iedereen kon zo maar duigen maken. Voor het procédé waren vaklieden nodig en die waren in de directe nabijheid niet te vinden. Vakkundige lieden werden aangetrokken uit Oss. Zij kregen onderdak in enkele leegstaande ruimten bij Janssen Groesbeek: de heren Timmermans, van Oss, van de Berg, Tieleman, van Eek en Schuurmans

Jammer was het voor deze goedwillende werkers dat ze hun afkomst niet mee hadden. Oss had namelijk een slechte reputatie opgebouwd door de beruchte 'Osse bende' en dat was ook de Molenhoekers niet ontgaan. Het gezellige café van Thei werd gemeden en thuis werden ramen en deuren extra beveiligd tegen het dreigende gevaar uit Oss, want ja: je weet maar nooit.

Toch is het best wel meegevallen. Enkelen zijn in Mook gaan wonen en anderen gingen na verloop van tijd weer terug naar Oss.



Samen met zoon Jan wordt het koren gemaaid en gebonden.



De dochters Mies en Stien genieten van de zon en het koren en denken waarschijnlijk dat het na gedane arbeid goed rusten is.



In 1956 nam Thei afscheid als kantonier van de gemeente.

De enige Ossenaar die nog heel lang op A 200 is gebleven was les Schuurmans. Van hem heeft 'et name Jan veel geleerd: het maken van vliegers en het figuurzagen. les werd ook een actieve en graag geziene persoon in het verenigingsleven. Hij kreeg enorme bekendheid als regisseur van toneelclubs in Molenhoek en Mook en werd in 1960 zelfs Prins Karnaval. Zijn vrouw woont nog steeds in Molenhoek.

De jongeren in Molenhoek en Mook lieten geleidelijk aan meer van zich horen. Door de crisisjaren was de omzet in het café danig geminderd, maar sinds de oprichting van de voetbalclub 'De Mookerheide' liep het daarbinnen wat 'vloeiender'. Het was een clubje van enthousiastelingen die een veldje ter beschikking hadden in Molenhoek Hoog, daar waar nu de familie Rensen woont. Tamelijk kort daarna werd een nieuw en beter veld aangelegd achter het keuterboerderijtje van Janssen Groesbeek, evenwijdig aan de Middelweg. De jeugd uit de buurt kon hiervan nog eens extra profiteren. In hun vrije tijd konden de vriendjes onder elkaar naar hartelust een balletje trappen: het kostte immers niets? Toch waren er kosten aan verbonden, maar die werden door de vaste kern betaald. Doordat de animo tanende was en het ledental dalende moest de club in 1938 weer worden opgeheven.

Tijdens de crisisjaren waren in Heumen veel Groesbekers aan het werk in het kader van de werkverschaffing. Zaterdag tegen de middag werd dan het karige loon uitbetaald en vaak een groot deel van die paar centen weer aan drank besteed.

Voor het thuisfront waren dit trieste ervaringen, vooral als later bleek dat een deel van het gedronkene 'op de lat' geschreven stond, nog niet betaald

had kunnen worden. Een reden temeer om een volgende keer weer even langs te gaan om de schuld te betalen, of desnoods te laten oplopen!

Voor de vaste klanten van het café was het een eveneens vaste gewoonte om op zondagmorgen na de hoogmis een borreltje te komen drinken. Voor Thei was dat wegens het ontbreken van een 'volledige vergunning' een riskante aangelegenheid. Met zijn 'Verlof A' was het verkopen van een glaasje echte jenever moeilijk legaal te noemen, en een bekeuring voor deze overtreding bleef dan ook niet tot die ene keer beperkt..

Ook de werkers aan de zandafgraverij langs de spoorlijn vormden een vaste kring bezoekers, maar dan meer in de zwak-alcoholische sfeer. De spoorwagens werden door ploegen arbeiders met de schop geladen. De mannen waren dan al vanaf zonsopkomst driftig aan het graven en hadden rond de middag best wel een pilsje verdiend.

Er was nog een categorie vaste bezoekers, ontstaan in 1943. Door de Duitse bezetter was bij het spoorbruggetje een kampement gebouwd voor de Arbeidsdienst. De bewoners hiervan mochten hun vrije tijd zelf invullen, en meestal was het café dan op de avonden van woensdag, zaterdag en zondag gezellig vol, vaak zo vol dat de huiskamer en de zolder als dependance werden ingeschakeld. Het werd min of meer als een soort militair tehuis beschouwd, want ook de van het thuisfront afkomstige post en pakketten werden door de PTT per bakfiets bij het café afgeleverd. De omzet in drank groeide in hetzelfde tempo als de hoeveelheid binnenkomende post. Voor de mannen betekende het café een tweede thuis, en het was dan ook niet vreemd dat het echtpaar Thei en Door bij het vertrek van de eerste lichting een canapé kreeg aangeboden, als dank voor het aangenaam verpozen.

Na het eindexamen HTS in 1951 gingen de studenten gezamenlijk langs de leraren om hen te bedanken en een glaasje te nuttigen.



Na de oorlog heeft het café nog enige tijd dienst gedaan als verdeelcentrum voor de HARK, de Hulpactie van het Rode Kruis. Er werden onder de teruggekeerde evacués bruikbare goederen verdeeld die in andere landen waren ingezameld. De leiding van dit nobele werk was in handen van Mies Hansen, die door enkele anderen werd bijgestaan, zoals Diny Lamers, Nellie Jansen en Tiny Kersjes. Pas in 1946 werd het café weer in gebruik genomen voor het andere nobele doel: de dorstige mens laven en vreugde brengen in die moeilijke tijden!

Moeilijke tijden braken ook aan voor vader Thei toen zijn vrouw Door in 1946 kwam te overlijden. Hij kon het alleenzijn moeilijk verwerken. Vijfjaar later werden zijn bezittingen verkocht aan een groentekweker uit Huissen die een totaal andere invulling vond voor de grond. Waar eens een voetbalveld lag en waar koren en aardappelen geteeld

werden, verschenen nu broeikassen. In de jaren zestig vielen huis en kassen onder de slopershamer en begon hier de uitbreiding van Molenhoek.

Thei Janssen Groesbeek hertrouwde en kwam te wonen in het pand aan de Stationsstraat 47 waar sinds jaren zoon Jan met zijn vrouw Betty woonachtig is.

Jan heeft na het overlijden van zijn moeder haar aandeel in het boerenbedrijf enkele jaren overgenomen. Het was in alle opzichten een gemengd bedrijf, met een veestapel van een koe en twee geiten, drie varkens en een dertigtal kippen. De koe verbleef in de zomermaanden in een weiland aan het Maaswaalkanaal. Moeder Door ging elke morgen om vijf uur met de fiets en de melktuit op stap. In haar voetsporen heeft Jan deze traditie enige tijd voortgezet.



Een werkbespreking tijdens de bouw van het St. Lambertus Ziekenhuis te Helmond in 1957. Achteraan zit hoofdopzichter Bylandt, met links Jan Janssen Groesbeek en rechts Betty die even langskwam.

Jan weet zich nog veel te herinneren uit zijn jeugd-jaren op de keuterboerderij. Vooral het steeds weer nieuwe leven onder de veestapel maakte diepe indruk op hem: een kalfje, jonge geitjes of bokjes en donzige kuikentjes. Voor een kalf stond meestal snel een koper klaar: de veehandelaar Hendriks uit Molenhoek of 'de Jud' uit Gennep. De geitjes werden bijna altijd aan particulieren verkocht.

Elk jaar in november werd een varken geslacht voor eigen gebruik. In de oorlogsjaren moest dit aan de 'voedselvoorziening' gemeld worden met als gevolg dat de distributiebonnen dienovereenkomstig verminderd werden. Vooral door jonge moeders werd in die tijd ook vaak melk gehaald voor hun baby's.

Jan herinnert zich ook veel van de afdeling landbouw. Op het bouwland 't Hoog' achter hun huis (nu Keizershof) en op het gepachte land achter Raaf werden aardappelen, bieten, wortelen, rogge, haver en maïs verbouwd, en na de oogsttijd knollen, saradel en spurrie. Deze waren geschikt als veevoer in de winter, maar ook als organische meststoffen voor het schrale land.

Niet alleen burenhulp, maar ook boerenhulp was in vroeger jaren de normaalste zaak van de wereld. Voor het ploegen of eggen van het land werd een beroep gedaan op De Best of de beide boeren Peters, de een als buurman, de ander van de Rijksweg. Als tegenprestatie bij het binnenhalen en dorsen van het koren kon wederkerige hulp dan ook niet uitblijven.

Thuis waren de bezigheden doorgaans handwerk. Het koren werd met de zicht gemaaid en het binden van de schoven werd met twee banden stro uitgevoerd, waarvan de bovenste band met de zogenoemde Duitse kruisslag. Als dan al die schoven daar op de akkers van Molenhoek stonden te getui-

gen van de mooie kanten van het boerenleven, dan pas kon je je indenken hoe Vincent van Gogh zich gevoeld moet hebben toen hij voor de eerste keer met het wonderbaarlijk zonnige strogeel van de korenvelden in aanraking kwam, vooral in contrast met hemelsblauwe luchten.



Verre voorvaderen van Betty Sorée kwamen van het plaatsje Sorée bij Namen. Betty ging er in 1997 even op bezoek.



Van de familie Sorée zien we hier: Betty, Marleen, Pa, Ma en Frank.

Op 16 februari 1978 was Jan 25 jaar in dienst van Bureau Wiegerinck in Arnhem. Behalve de gelukwensen en bedankjes kreeg Jan hier zijn duimstok terug die de hoofdzichter twintig jaar geleden van hem geleend had.



Nog een belangrijke groep medewerkers werd gevormd door de eigen kinderen op het bedrijf. Heel veel vrije uren en middagen werden door hen besteed aan allerhande voorkomende werkzaamheden, vooral in de sector fruit. Evenwijdig aan de Stationsstraat lag een grote boomgaard met appel-, peren-, pruimen-, kersen-, morellen- en perzikenvruchten. De appels werden geschild en daarna gedroogd bij de bakkers Fleuren of Lelieveld. Zij vormden zodoende een heerlijk onderdeel van de wintervoorraad.

Ook de eigen groentetuin was niet te versmaden, niet alleen voor de eigen familie, maar ook voor burens en kennissen.

Na de oorlog was er voor een gemengd boerenbedrijf nog nauwelijks enig bestaansrecht. Gemechaniseerde landbouwbedrijven groeiden in rap tempo, de champignonkwekers verschenen en veel percelen in Molenhoek werden door de gemeente opgekocht en volgebouwd.

Vijfjaren heeft Jan zijn vader thuis op het bedrijf bijgestaan en zodoende alle kneepjes van het vak geleerd. Toch was het niet zijn bedoeling om zijn hele leven agrarisch in te vullen. Hij had voldoende ambitie om iets anders te gaan ondernemen, een vak te leren. Veel belangstelling had hij toen voor het vak automonteur, maar helaas was de opleiding hiervoor al volgeboekt.

Het was geluk bij een ongeluk: in de timmeropleiding was nog plaats vrij voor Jan. Twee leraren ga-

ven hem de raad om in dezelfde periode een cursus te volgen die een doorstroming zou kunnen betekenen naar de MTS, nu HTS.

Jan slaagde in 1947 en ging studeren, in Den Bosch. Voor thuis betekende dit een behoorlijke financiële aderlating. Het in pension gaan werd al snel verruild voor op en neer reizen, op de fiets naar en van Nijmegen en met de stoomtrein naar en van Den Bosch. Van studiebeurzen was toen nog geen sprake.

In het praktische jaar kreeg Jan een baan als tekenaar bij een architect en kon zodoende wat extra verdienen.

Na afronding van zijn HTS-studie in 1951 was het toch moeilijk om aan werk te komen. Van regeeringswege was een bouwstop ingevoerd met alle gevolgen van dien. Toch kreeg Jan een tijdelijke baan als bouwkundig tekenaar bij een bureau in Nijmegen. Na het volgen van een cursus beton-techniek in Amsterdam kreeg hij in 1953 meer houvast bij een ingenieursbureau in Arnhem dat meer gespecialiseerd was in ziekenhuizen, scholen en kerkgebouwen.

Ook hier speelde geluk een rol. Hij werd als tekenaar aangesteld bij de bouw van een ziekenhuiscomplex in Helmond en heeft zich in viereneenhalf jaar via opzichter-tekenaar opgewerkt tot hoofdzichter. Toen pas viel hij op bij een van de medewerkers van de HBM, de aannemer van het te bouwen ziekenhuis. Die medewerkster heette Betty en zou haar hele leven lang metgezel zijn van Jan Janssen Groesbeek.

Gerardus JANSSEN GROESBEEK geb. Heumen 08-04-1823 ovl. Heumen 18-04-1901 landbouwer	Gerard CILLESSEN geb. Groesbeek 24-10-1813 ovl. Groesbeek 12-03-1886 metselaar	Theodor DERCKS geb. Kranenburg 06-01-1835 ovl. Groesbeek 13-05-1887 arbeider	Peter KOSMAN geb. Kranenburg 23-02-1823 ovl. Groesbeek 19-12-1884 arbeider	Johannes Adamus SORÉE geb. Venlo 11-07-1848 ovl. Venlo 02-10-1932 behanger/ stoffeerder	Antoon DAEL geb. Gulpen 01-01-1847 ovl. koopman	Johann KUHLMANN geb. Didam 24-04-1856 ovl.	Christianus Wilhelmus VAN UUM geb. landbouwer
geh. Heumen 06-08-1858 met	geh. Groesbeek 10-05-1841 met	geh. met	geh. Groesbeek 01-05-1851 met	geh. Venlo 17-08-1869 met	geh. Valkenburg 20-05-1870 met	geh. met	geh. met
Theodora MELSEN geb. Winssen 03-10-1819 ovl. Heumen 31-08-1887	Everdina BAX geb. Oeffelt 17-04-1816 ovl. Groesbeek 03-05-1886	Theodora ARNTZ geb. ovl. Kessel vóór 1887	Anna Maria WELLES geb. Groesbeek 14-02-1824 ovl. Groesbeek 19-03-1899	Aldegonda Hubertina Sibilla KESSELS geb. Venlo 17-03-1848 ovl. Venlo 01-05-1928	Maria Catharina REIJNAERTS geb. Valkenburg 30-10-1844 ovl. Valkenburg 15-09-1905	Arnolda KIEVITS geb. Bommel 04-05-1851 ovl.	Johanna Maria VAN KIEVITS geb. ovl.
Peter Johannes JANSSEN GROESBEEK geb. Heumen 28-06-1860 ovl. Mook 02-04-1931 landbouwer	Maria CILLESSEN geb. Groesbeek 21-07-1859 ovl. Mook 27-08-1943	Friedrich Wilhelm DERCKS geb. Kranenburg 06-06-1857 ovl. Groesbeek 09-05-1932 landbouwer	Christina KOSMAN geb. Groesbeek 07-08-1856 ovl. Groesbeek 31-08-1941	Johannes Hubertus Wilhelmus SORÉE geb. Venlo 05-04-1881 ovl. Venlo 17-09-1968 behanger stoffeerder	Francisca DAEL geb. Valkenburg 22-05-1881 ovl. Venlo 19-03-1965	Heinrich Antonius Johannes KUHLMANN geb. Stijrum 17-03-1884 ovl. Venlo 06-02-1965	Elisabeth VAN UUM geb. Arnhem 14-02-1886 ovl. Venlo 09-02-1941
geh. Groesbeek 22-05-1885				geh. Venlo 26-05-1908		geh. Hamborn 08-11-1907	
Gerardus Theodorus JANSSEN GROESBEEK geb. Heumen 27-09-1891 ovl. Nijmegen 26-11-1966 landbouwer geh. Mook 30-04-1925				Antoon Jan Frans SORÉE geb. Venlo 11-10-1911 ovl. Tegelen 19-03-1972 leraar geh. Venlo 18-05-1936			
Johannes Frederikus JANSSEN GROESBEEK geb. Mook 09-05-1929 bouwkundige				Elisabeth Johanna Francisca SORÉE geb. Venlo 22-04-1937			
Uit dit huwelijk zijn geboren:							
Theo geb. Tegelen 27-10-1960				Toine geb. Tegelen 27-07-1962		Fred geb. Tegelen 05-03-1965	



Jan Janssen Groesbeek als Prins Carnaval van Mook, Molenhoek en de Biesselt in 1971, met Prinses Betty.

In 1960 werd Jan hoofdopzichter bij de bouw van een ziekenhuis in Tegelen. In februari zijn Betty en Jan getrouwd en hun drie zonen zijn ook daar geboren. Helaas is de oudste van hen in het voorjaar van 1985 overleden, met 24 jaren veel te jong. Voor Jan volgden nog enkele grote bouwwerken in Deurne, Utrecht, Den Bosch, Tilburg, Groningen, Venlo, Harderwijk en Schijndel, en voordat je het weet ga je met pensioen en ben je veertig jaar getrouwd.

In 1968 was Jan weer teruggekeerd op de thuisbasis in Molenhoek en had daar met Betty en de drie zonen zijn intrek genomen in het boerenwoonhuis aan de Stationsstraat, dat hem in 1966 na het overlijden van zijn vader was toebedeeld. Hij woonde daardoor ook meer centraal ten opzichte van zijn werkadres in Arnhem en de diverse bouwprojecten waarmee hij belast werd. Natuurlijk heeft hij het betreurd dat het Canisius-Wilhelmina-Ziekenhuis in Nijmegen niet onder zijn supervisie gebouwd werd, maar daartegenover stond zijn vervroegd uit-

treten in 1989. Een goede beslissing, zo bleek achteraf, want in april 1991 werd hij getroffen door een hartinfarct, een half jaar later nog een, en in 1992 een derde en een vierde. Naar eigen zeggen gaat het nu goed met zijn gezondheid, dankzij een bypass-operatie.

Jan had de landbouw vaarwel gezegd, maar is de bouw trouw gebleven. Daaraan heeft hij ook het feit te danken dat hij Betty ontmoet heeft. Toch is hij op zijn oorspronkelijke stekje weergekeerd, daar waar zijn herinneringen waren achtergebleven.

Soms is het goed om eens in je eigen tijd terug te gaan en liefst nog vóór je eigen leeftijd terecht te komen. Dan pas kun je begrijpen waarom je ouders zo moesten zwoegen, waarom je grootouders het nog armer hadden en waarom je dankbaar kunt zijn voor het vele goede dat je zelf hebt mogen ontdekken.



Jan en Betty waren in 1974 Koning en Koningin van het Schuttersgilde St. Antonius Abt in Mook.

Historische schetsen van Mook

Onder deze titel vonden wij in De Gelderlander van 4 januari 1936 een interessante verhandeling over het Huis van Middelaar. Het artikel maakt deel uit van een serie 'Historische schetsen van Mook', opgetekend door ene L.K. te M.

Van Louis Kuijpers vonden we nog een lezenswaardig artikel in De Gelderlander van 22 februari 1936. Het droeg als titel:

Het Germaansch-Romeinsch tijdperk

Het Germaansch-Romeinsch tijdperk

Gelderlander 22/2/36 door L. K. te M.

ZIE, daar rijst de dappere Kattenwald van zijn zetel. Hij is een hunner hoofden, om zijn onverschrokken moed, maar ook om zijn scherp verstand bij allen geacht. Men scherpt het oor om niets van zijn altijd wijzen raad te missen. Met wijs beleid prijst hij den moed, die de strijd-lustigen openbaarden, maar nu ook de wijsheid, die aan den raad van den broeder uit het Zuiden tot grondslag ligt. Ook tot hem zijn die geruchten doorgedrongen, en hij heeft lang en ernstig overpeinsd, wat het beste zou zijn voor zijn stamgenooten. En hoezeer hij ook geneigd is, wanneer de volksvergadering beslist dat de Romeinen moeten weerstaan worden, zijn leven en dat van de zijnen te wijden aan de verdediging van hun land, toch moest hij evenals de eerste spreker den raad geven te beproeven met de Romeinen een eervol bondgenootschap te sluiten.

Diepe stilte heerschte alom. Somber blikken velen voor zich heen. Er schijnt een strijd bij velen gestreden te worden. Kattenwald's woorden hebben diepen indruk gemaakt.

Eindelijk verbreekt de priester de stilte om de stemming der vergaderden te bepalen. De groote-meerderheid volgt den raad van Kattenwald. Nu wordt een gezantschap gekozen, dat onder leiding van Kattenwald den Romeinschen veldheer tegemoet zal reizen. De schare komt de legerplaats van Caesar binnen. Met behulp van een tolk is Kattenwald zelf de woordvoerder.

En het bekende eervolle verbond wordt tot stand gebracht.

Spoedig zijn nu de legerscharen der Romeinen in deze streken, om dit land der bondgenooten te maken tot een hecht bolwerk temidden der voortdurend oorlogvoerende en steeds weer opstaande stammen. Ook hier nabij den Plasmolen zijn al spoedig niet alleen Romeinsche cohorten, maar allerlei werklieden bezig om de noodzakelijkste dingen voor een geordende samenleving aan te brengen. Allereerst worden langs de Maas dijken aangelegd om de landen tegen de voortdurende overstromingen te beveiligen. Verbindingswegen te land en te water worden aangebracht of verbeterd. Met bekwamen spoed

wordt een heirbaan aangelegd van Gennep naar Mook en een sterkte gebouwd, waar de Niers in de Maas valt, het latere Gennep Huis. Het piekje tegenover den Plasmolen schijnt een bijzondere geschiktheid te bezitten tot het bouwen van een legerplaats voor de Romeinsche soldaten en de helling van den kloosterberg voor een villa van den bestuurder der streek. En geen wonder. In het geheele Rijkswald zijn slechts vier beekjes: een nabij Cleve, een op den St. Jansberg, een dat uit den helkuil voortspruit en het waterrijkste van alle, dat uit het Galgental komt en tegenover het hotel zijn water uitstort in poelen en plassen. Water is 'n eerste behoefte voor den mensch. En vanuit de villa beheerschte men den omtrek, had men gezicht op de Maas en de beide heirbanen aan weerszijden van dien stroom. Ook was men daar zeer nabij de heirbaan die zich aan de andere zijde der heuvelen van Cleve naar Noviomagum (Nijmegen) richtte.

Dat werkelijk de Romeinen hier langen tijd in de omgeving verbleven zijn, blijkt uit verschillende gevonden overblijfselen. Bij het begin van den Groesbeekscheweg tegenover het hotel zijn bij het verbeteren van dien weg twee dikke muren voor den dag gekomen, die in schuine richting stonden op de as van den weg. Toen men den grooten Rijksweg aanlegde kwam op deze plaats veel puin, vooral van Romeinsche daktegels, over vrij groote uitgestrektheid voor den dag. Zoo vond men bij het afgraven van den rivierdijk bij Mook voor het leggen van de Spoorbrug aldaar verschillende Romeinsche lijkurnen. In 1890 bezocht de Rijks-archivaris J. Habets den bouwval van het Gennep Huis en vond bij het puin verschillende overblijfselen van Romeinsche daktegels en umbuco's (van Umbische aarde vervaardigd, geelbruin van kleur en aldus genoemd naar Umbrië, een landstreek in Zuid-Italië). Hij vond er ook een venster raam, met fraaie perfielsteenen uit de 15de eeuw omlijst. De werklieden waren bezig de overblijfselen van een achthoekigen toren uit tufsteen gebouwd en met gothische schietgaten voorzien weg te ruimen. Volgens den oudheidkundige was dit gebouw van Romeinschen oorsprong.

Op de overblijfselen van de Romeinsche villa op de Z.-W.-helling van den Kloosterberg komen we later terug. De naam Kloosterberg heeft niet, zooals velen denken en schrijven, zijn oorsprong te danken aan een klooster of geestelijke inrichting, die in vroegere eeuwen daar gestaan zou hebben, want niet het geringste spoor is daarvan ooit gevonden geworden. Waarschijnlijk moet die oorsprong in het Latijnsche cloustrum of clostrum, een afgesloten plaats, gevonden worden, en wel in de door water, muren en heuvelen afgesloten legerplaats der Romeinsche soldaten aan den voet van den berg. Kloosterberg beteekent berg bij het clostrum. Zooals bekend is, werd het woord klooster geestelijke stichting, ook van clostrum afgeleid, daar de bewoners van zulk een inrichting in de onherbergzame tijden dier middeleeuwen zich door sterke muren en grachten moesten beveiligen tegen allerlei roofbenden, plunderende soldaten en dergelijke onguere lieden.

De komst der Romeinen was in vele opzichten een zegen voor deze streken. Behalve het aanleggen van wegen en vaarten leerden zij de bevolking betere huizen bouwen, ontstonden er markten, waar de levensbehoeften voor de krijgslieden werden aangevoerd. Hierdoor ontstonden handel en scheepvaart. Landbouw en veeteelt werden bevorderd, bosschen geveld, moerassen afgewaterd, en de eerste grondslagen gelegd voor een geordende maatschappij.

Geachte Redactie

Kernen van Ingezonden Stukken

Van den heer W. A. Kellendonk te Mook ontvingen wij een ingezonden stuk, waarin hij er op wijst, dat de omgeving van Plasmolen, Mook en Middelaar weliswaar prachtig is, doch voor wat de wegen en de verlichting betreft, ver achteraan komt. Bij avond-duister kan men buiten de kom van het dorp Mook geen hand voor oogen zien, hetgeen door grindhoopen en karresporen in de wegen nog gevaarlijker is. Inzender klaagt over de geringe medewerking van het gemeentebestuur, hetgeen in de laatstgehouden raadszitting weer gebleken is bij de behandeling van de verlichtings-kwestie.

Louis Kuijpers kon ook corrigerend optreden tegen schrijvers van ingezonden stukken, die volgens hem weinig begrepen van de goede bedoelingen van het gemeentebestuur. Op 10 juli 1936 schreef hij in De Gelderlander de volgende reactie:

Ingezonden Stukken

(Buiten verantwoording der redactie)

Geachte Redactie

Naar aanleiding van een kern van een ingezonden stukje van de hand des heeren W. A. Kellendonk te Mook, waarin deze het feit constateert, dat de omgeving der gemeente Mook en Middelaar wel is waar buitengewoon rijk aan natuurschoon is, doch tevens er zijn beklag over indient, dat de toestand van wegen en straatverlichting z. i. nog vrij treurig is, hetgeen de geachte inzender dan toeschrijft aan de geringe activiteit van het gemeentebestuur, hetgeen ook weer tot uiting zou gekomen zijn in de laatstgehouden zitting van den gemeenteraad, ben ik zoo vrij enkele bezwaren te ontwikkelen tegen dit stukje, omdat zich anders bij vele lezers eene meening zou postvatten, die in strijd is met den werkelijken gang van zaken. Wanneer de heer Kellendonk bedoelt dat er op het gebied van wegenverbetering en straatverlichting nog wel iets te verbeteren valt, zal niemand hem dit betwisten, doch als het zijne bedoeling is, de zaak zoo voor te stellen, dat er in deze gemeente abnormaal weinig door het gemeentebestuur gedaan wordt, inzake wegeaanleg en straatverlichting, dan geeft de geachte inzender m.i. blijk van een betreurenswaardig gebrek aan inzicht in deze zaak, want indien men b.v. eens nagaat, dat gedurende het laatste half jaar niet minder dan vier der voornaamste wegen en straten, te weten: Stationsweg, Heggeweg, Dorpsstraat en weg Plasmolen—Middelaar van een asphalt-betonwegdek zijn voorzien, hetgeen de gemeentekas op een kleine f 50.000.— is komen te staan, dan zal men toch bezwaarlijk kunnen zeggen dat het gemeentebestuur in deze niet medewerkt.

Dan wat de lichtkwestie betreft. De inzender is van oordeel dat men buiten de kom van het dorp (Mook) 's avonds geen hand voor oogen zien kan, hier in heeft hij wel voor een groot deel gelijk, doch hij zal het met mij eens zijn, dat bij eventuele uitbreiding der straatverlichting, het eerst die wijken aan de beurt dienen te komen, die aan meer belangrijke wegen of straten zijn gelegen en waar ook het aantal ingezetenen, dat van de verlichting profiteert, veel grooter is, dan dat op enkele wel schilderachtig, doch meer afgezonderd gelegen punten. Bovendien lijkt het mij dat diegenen, die zich op verre afgelegen punten der gemeente vestigen, meer behoefte hebben aan een rustige, landelijke omgeving, dan aan het meerdere comfort van prachtige wegen en verlichting. Tenslotte is er hier ook nog zoo iets als een uitbreidingsplan der gemeente waarbij in de toekomst meer systematisch de uitbreiding zal ter hand genomen worden en waarbij dan vermoedelijk de door u bedoelde wegen ook wel een beurt zullen krijgen. Ook dit laatste punt is in den gemeenteraad behandeld en indien de heer Kellendonk en meerderen wellicht, die zoo gaarne critiek uitoefenen, zich eens de moeite wilden getroosten daar eens naar te komen luisteren (de zittingen zijn openbaar!) zouden zij ongetwijfeld wel een ietwat milder oordeel vellen, want het is een opvallend feit dat zij het eerste tot critiek geneigd zijn, die zich het minst moeite geven, om zich wat dieper in de zaken in te werken.

Vertrouwend hiermede de zaak der waarheid gediend te hebben teeken ik, nogmaals dankend, voor de verleende plaatsruimte

L. A. N. KUYPERS te Mook.

Namenregister Rond de Grenssteen 1999

49-20. 50-22. betekent: nummer 49 pagina 20 en nummer 50 pagina

Aarnoutse	52-20,21.	Gerrits	49-12,13,14.52-20.	Lemmens	51-3.52-1,2,10,17.	Schonhoven	49-10. 52-16.
Aartsen	49-5.	Gerritsen	51-21.	Lempens	49-10.	Sengers	52-16.
Akker van den	51-12.	Gerrits-van Mourik	49 11,12,	Lenferink	49-7.	Simons	52-15,19.
Alem van	51-23.		13.14,16.	Lichtevelt	49-6,7,8.	Slooff	49-2,4,5.
Appel	49-20. 50-22.	Geurts	52-13.	Lindert van	52-6.	Sluyters	50-11.
Arts	52-1,8.	Giebels	51-3,4,8.	Liszt	49-17.	Smeets	49-8,10.
Bakker	52-1.	Gijsbers	49-10.52-15,19.	Logt van de	49-22.	Smijers	49-2,10,16.50-1.
Balveren	51-12.	Gommans	51-1.52-4.	Maas	51-12,13.		51-10,24. 52-1,22.
Barber	49-14.	Goyen van	51-7.	Mackelenberg van	50-3,24.	Smits	49-8. 52-4. 53-3.
Barten	51-12.	Gradje Kniep	51-3,4.	Mahler	49-14.	Smits van Waesberge S.J.	49-19.
Basten	52-15.	Grassers	50-22.	Marchant	52-18.	Son-Heijmans van	51-24.
Bebber van	51-10.	Greve	52-6.	Maris	51-3.	Spikman	49-10.
Bedaux	50-7.	Gribbling	51-3,8.	Martens	49-9.51-21.	Spook	49-8.
Beethoven	49-14. 51-8.	Grinten van der	52-3.	Mees	50-11.	Spranger	49-9.
Best de	51-15.	Gulik van	52-23.	Mond van de	51-10.52-1,24.	Spruijt	51-19,20.
Beuming	52-18,19.	Haaf ten	52-20.	Most van der	50-33.	Stekhuizen	51-11,12.
Beuningen van	52-20.	Haan de	52-9.	Mourik van	49-11,19.50-1,2.	Stevens	51-10.
Biberstein Rogala Zawatsky	50-10.	Haarleman	52-8,9.		51-2,3,5,6,8.	Straatman	49-10.
Blaman	51-3.	Haren-van Beuningen van	49-15.	Mozart	51-8.	Strauss	49-17.
Bliss	49-19.	Hayden	49-13.	Muskens	50-1.	Strik	49-7.52-15,18,19.
Bomans	49-19.	Heijmans	51-24.	Mysen	49-10.52-21.	Teeseling van	49-4.
Boogaard van den	51-12.	Hem van der	50-11.	Nabben	50-14,32.	Teppema	49-7.
Bou(w)huis	52-1,2,3,4,5,6, 7,8, 9,10,11,20.	Hendriks	49-6.51-21,24.	Napoleon	49-21.52-1,13.	Teunissen	49-7.
			52-1,2,8,19.	Nederveen	50-1,3,37.	Théophile de Bock	51-3.
Bourbon de	50-2,3,30.51-3.	Hermans	49-7.	Nietzsche	50-38.	Theunissen	49-7.
Bourdelle	50-8.	Hertogin van Brabant	50-18.	Nillissen	52-8.	Thiel van	52-22.
Bouwhuus	52-1.		52-23.	N'spen tot Sevenaer van	50-4,7.	Thijssen	49-13.50-30.
Braat	51-23.	Hezewijkvan	49-22.51-15.	Noske	49-19.	Thissen	49-7.
Brandsma	50-17.	Hitler	50-1.	Ocker	51-3,4,5.	Thoonen	50-3.
Braun	49-13.	Hoemen van	52-23.	Ommeren van	50-15.	Thoonsen	49-7.
Broeder	49-7,10 52-15.	Hollman	49-17.	Oosthout	51-3.	Tolman	51-7,8.
Bruinde	51-17.	Honing	51-10,11,12,15.	Ooyen van	52-23.	Toonen	49-9,10.
Bruynde	51-12.	Hoppe	51-4.	Otten	50-4.	Triebels	49-16,17,18,19.
Britten	49-17.	Houben	50-24.	Pastoor Fabritius	52-24.	Troelstra	52-14.
Burgers	49-10.51-15.	Hubbers	49-6.	Pastoor Madou	49-8.	Tuitjer	50-30.
Busoni	49-16.	Hurkens	51-12.	Pastoor van Strijd	49-10.	Tunnessen	49-10.
Cals	50-14.52-15.	Hüttner	52-12.	Peeters	52-12,13.	Uittenbogaard	51-2,3.
Casella	49-19.	Jacobs	52-8.	Permeke	51-3.	Veenendaal	51-8.
Chopin	51-8.	Jan van Pet	52-5.	Peters	49-8.	Verbiesen	51-12.
Ciaessens	49-8.51-24.	Jan van Spiek	51-10.	Peters	52-8.	Verhuist	52-22.
	52-4,15,17,18.	Jansen	49-10. 51-13. 52-1,2,8.	Piepenbroek	49-22. 51-15,21.	Verschuier Van	51-5. 52-3.
Cooijmans	52-12.	Jansen de Gooide	51-10.	Pinckers	51-1,8,9.	Verstraeten	49-7.
Corot	51-5.	Janssen	51-15.52-8,18,19.	Pinckers-van Roosmalen	51-1.	Veugelers	51-24.
Corten	49-20.	Jetsses	49-6.52-18.	Poelen	52-1.	Visserde	52-14.
Cox	50-13.51-3,5.	Job	51-1,2,3,4,5,6,7,8.	Pouwels	52-2.	Voet	51-13.
Cremers	49-9.	Jonge de	49-4.	Prins Hendrik	50-10.	Vonck	52-13.
Cuijpers	51-1.	Jonkheer Verheijen	50-10.	Prins Maurits	52-21.	Vondel van den	49-18.
Czicky	49-17.	Jordans	52-15,19.	Prinses Beatrix	50-24.	Vos	49-7,10.
Daan	51-5.	Kalmijn-Spienburg	49-14.	Prinses Juliana	49-8,3.50-1.	Vullings	52-15,20.
de Köster	52-4.	Kaufmann	51-17.	Prokofieff	49-17.	Wagenvoort	49-6,10.
Debussy	49-19.	Keetman	50-7.	Puts	49-7.	Weichs de Wenne de	50-4,7.
Deckers	51-3,5.	Kersten	52-3.	Queens	51-13.	Weijers	49-22,23.
DenDoes	51-10.	Kesteren van	51-12.	Rademaker	50-3,4.	Weijers	51-10,11,12,13,14,15, 16,17,18,19.
Derks	52-5,20.	Kiste-Trui	50-30,31.	Rauter	50-1.	Wellens	49-6.
Dijkvan	49-10.	Klabbers	50-22,34.	Ravel	49-17.	Wiarda Becknan	52-18.
Dinnessen	51-12.	Klein de	51-11.	Reger	49-19.	Wientjes	49-7,8.
Dongen van	50-8.	Kloosterman	52-17,18.	Rieke Jan	52-2.	Wijers	49-22.51-21.
Donk van den	52-18.	Koningin Beatrix	50-1,11,33.	Rijn van	52-1.	Wijnbergen	49-9.
Doré	51-2.	Koningin Juliana	50-11,22, 24,33.	Robben	52-8.	Wijnhoven	51-5.
Drehmans	52-13.			Rodin	50-8.	Wikkers	51-13,17.
Driessen	49-6,7.	Koningin Wilhelmina	50-1,10, 11, 12, 13, 14, 22, 33.	Roeffen	49-7,8.	Wildt de	50-3.
Eijck van	51-7.			Roelofs	52-8.	Wilkeshuis	49-10.52-21.
Elbers	49-8.	Kooien	51-3.	Roeper de	50-1,4.	Willeboords	49-8.
Elsen van den	52-4.	Koopmans	50-27.	Romijns	49-19.	Willem de Zwijger	50-10.
Engelbert II	49-8.	Kossmann	49-10.	Roojen van	49-20.	Willems	49-7.52-2,8.
Essers	49-22.	Kruseman	49-18.	Roosenboom	50-3.	Winkelman	52-21.
Eugenie	49-8.	Kuijpers	49-8. 52-22.	Roovers	49-1.50-1/18,22,24, 25,29,30,32/41	Wissen van	51-11,12.
Eyck van	49-20,21.	Kühnn	52-3.		50-32.	Wittgenstein	49-17.
Falise	50-8,10.	Laarakkers	52-8.	Roy le	50-32.	Woerdenbagh	52-8.
Fischer	49-18.	Labor	49-17.	Rutten	51-12.	Wolters	51-13,17.
Flothuis	49-19.	Lafontaine	51-2.	Ru' de Beerenbrouck	50-18.	Wolters-van der Werff	49-6.52-14.
Franciscus van Assisië	49-14.	Lamers	4« 51-17.	r"iidsael	51-7.		
Frequin	50-17.	Lanschot van	50-10,11.	Schilp	49-6,10.		
Furtwängler	49-14.	Laracker	51-12,13,15,16.	Schimmelpennink	52-9.		
Gelre van	52-23.	Last	51-3.	Schmidt	49-17.		
Gemertvan	52-19,22,23.	Lemmen	49-10.52-20.	Schoenmaker	52-1.		

IN DIT NUMMER:

Zorgen van de Fabrijk der kerk van Mook	1
De wasbérretied	7
Thei Janssen Groesbeek en Door.	8
Het Germaansch-Romeinsch tijdperk.	18
Namenregister Rond de Grenssteen 1999.	20

Overname van artikelen of afbeeldingen is uitsluitend toegestaan na schriftelijke toestemming van de redactie.

Het bestuur van de Stichting Heemkundekring de Grenssteen bestaat uit de volgende personen:

de heer H. van Duuren, penn.	.024 358 4067
de heer H. Hüttner.	.024 696 1996
mevrouw D. Lamers	.024 696 1302
de heer J. van de Mond.	.024 696 1649
mevrouw J. Mulders, secretaris	.024 696 2140
de heer P. Peters.	.024 358 3710
de heer A. Smijers, voorzitter.	.024 696 2101

VRIENDEN ZIJN NODIG

De mensen van de Grenssteen kunnen niet alles alleen: veel hulp is nodig van plaatsgenoten en van anderen die banden hebben met de gemeente Mook en Middelaar. Wie actief wil meewerken of materiaal beschikbaar heeft kan contact opnemen met een der bestuursleden.

Men kan ook Vriend van de Grenssteen worden door een minimale bijdrage van 30 gulden te betalen op bankrekening 12.20.04.817 van de Rabobank in Mook. Ons postbanknummer is 144 46 50.

Voor dat bedrag ontvangt men elk kwartaal het tijdschrift Rond de Grenssteen en gratis toegang tot de tentoonstellingen, evenementen en lezingen die door de Grenssteen georganiseerd worden.

Voor verdere inlichtingen, suggesties en redactionele bijdragen kan men terecht bij de bestuursleden of het secretariaat.

De Grenssteen, Postbus 76, 6585 ZH Mook.

Losse nummers f 8,00.

ISSN 0929-9351

Druk: Drukkerij Minoprint, Afferden (Lb.)

